

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Екатерина Иванова Михайлова
НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

Относно дисертационен труд на тема

„Ролята на емоциите в политиката: анализ на дебатите при приемането на
Търновската конституция (1879г.) и Конституцията на Република България
(1990г.)”

представен от Мария Попковачева-Терзиева

за придобиване на научната и образователна степен „доктор“ по
професионално направление: 3.3. Политически науки; научна специалност:
05.11.02. Политология

1. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

В дисертацията се разглежда включването на емоциите при вземането на решенията, с цел да се обяснят дадени аспекти от политическите процеси. Рационалистките теории са доминиращите теоретичните обяснителни модели в политическия процес от Просвещението насам. От началото на 90-те години на 20 век включването на емоциите в обяснителните модели става наложително. Докторантът си поставя за цел да определи дефиницията, видовете и ролята, която емоциите играят във вземането на решения и последващите ги действия в политиката. Акцентът е фокусиран върху конституционната политика – на първо място са разгледани емоциите и проявлението им сред политическите елити и гражданите; на второ - ролята на емоциите при приемане на Търновската конституция от Учредителното събрание през 1879г.; и на трето - ролята на емоциите при приемане на Българската конституция от 7 ВНС през 1991г. Според Мария Попковачева-Терзиева ограничението на предмета на дисертацията до

разглеждането на дебатите и влиянието на емоциите при приемането на тези две конституции (от общо четирите български конституции) е защото те се вменват в понятието конституционализъм.

Значимостта на изследването се дължи на въвеждането на темата за емоциите в конституционната политика за първи път в българската политическа наука. Дадена е дефиниция на индивидуалните и колективни емоции, определящи основните видове емоции в конституционализма, като е направена обосновка за ролята им върху приемането на българските конституции от 1879г. и 1991г.

При работата върху дисертацията е извършен анализ на стенограмите от Учредително събрание от 1879г. и 7-то ВНС, събрани са спомени и са проведени интервюта с участници с цел да се изследва влиянието на шест основни емоции и ценностите при вземането на решенията за конституционното съдържание на двете изследвани конституции.

2. Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд

Основният изследователски въпрос на дисертационния труд е, че шест индивидуални емоции – емпатия, ентузиазъм, гняв, отвращение, страх, честолюбие – на депутатите играят значима роля в политическия процес по приемане на конституция. Той е поставен ясно и логично е обоснован.

За проверка на предложената хипотеза, дисертационният труд си поставя следните цели и задачи: изработване на дефиниция на емоциите и определяне на основните емоции с роля в политиката, в конституционната политика в частност; дефиниране точната роля, която тези основни емоции играят във вземането на решения и последващите ги действия в конституционната политика на ниво политици и обикновени граждани; и определяне ролята на емоциите при приемане на Търновската конституция през 1879г. и при приемане на Конституцията на Република България през 1991г.

Научно-теоретичната актуалност се обосновава от необходимостта да бъде подложен на задълбочен анализ цялостния процес при вземането на основни конституционни решения, като за целта са изследвани 9 парламентарни дебати при изработването на всяка от двете разгледани конституции. Научно-приложната значимост се базира на изследване и аргументация на дискусиите, съпътстващи процеса на изработването на

конституциите, посредством използваните 6 основни емоции и ценностите при вземането на решенията.

Дисертацията е с общ обем 257 стандартни страници и се състои от Увод и Заключение и четири глави. Приложена е библиография от 208 заглавия на български и английски език. Включва 12 интервюта с участници в 7-то ВНС. Дисертацията съдържа 27 таблици и 1 графика.

3. Съответствие между избраната методология и методика на изследване и поставената цел и задачи на дисертационния труд

В дисертационния труд се използвани интердисциплинарна и комплексна методология. Сред основните методи на изследване са критическо четене, обзор и анализ чрез сравнение и контраст на идеите, представени в различни научни модерни и съвременни текстове от областите на политическата теория и емпиричните политически изследвания, невронауките и бихейвиористката икономика. Изготвен е теоретичен модел за ролята на емоциите в конституционализма.

Освен това е извършен анализ на съдържанието на първичните документи, с цел определяне на дела на емоционалните и рационални аргументи - стенограми от парламентарните заседания, спомени и интервюта на участниците в тях.

4. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Дисертацията притежава реални теоретични и практико-приложни приноси.

Сред научно-теоретичните приноси следва да се отбележат:

- ✓ Въвеждането на темата за емоциите в конституционната политика за първи път в българската политическа наука;
- ✓ Непълнота и достатъчната адекватност на анализа, ако се изключва или пренебрегва ролята на емоциите в процеса на вземане на политическите решения;
- ✓ Даването на дефиниция на индивидуалните и колективни емоции, определящи основните видове емоции в конституционализма като се предлага модел за обясняване на ролята на емоциите;
- ✓ Обосновката за ролята на емоциите в конституционализма върху приемането на българските конституции от 1879г. и 1991г.

Освен това са направени и следните изводи:

- ✓ Крайностите в позициите побеждават – както при приемане на Търновската конституция, така и по време на приемане на Конституцията от 1991г., заемането на крайни позиции се оказва по-успешно за реализиране на целите и задачите на дадена партийна група.
- ✓ Институционализирането на емоциите намалява техния интензитет – ако общества, които излизат от ситуация на мащабно насилие и конфликт не намерят начин публично да признаят и ангажират емоциите на “гняв, възмущение, негодувание” в политическото пространство, емоциите могат да доведат до лоши последици за обществата.
- ✓ Възможността за промяна на първоначалните позиции на политиците е незначителна в краткосрочен и дългосрочен план. В процеса на работа на база своите емоционално-обусловени ценности, емоции, и предразсъдъци и евристики депутатите се разделят в групи, които изразяват различните им позиции за начина на работа и съдържанието на конституционните текстове.
- ✓ За да се анализират емоциите в процеса на вземане на решения по време на приемане на дадена конституция, освен емоциите трябва да се разгледат и техните проявления в ценностите и предразсъдъците и евристиките.

Сред практико-приложните приноси заслужават специално внимание приложенията към дисертационния труд – графика, 27 таблици, 12 интервюта. Също така бих желала да отбележа двата „апендикса“ към дисертационния труд – „Ролята на емоциите в политическия процес от 1879г. и 1991г. и „Кратка хронология на основните събития около приемане на българската конституция“.

Авторефератът, изготвен от докторанта, отговаря изцяло на изискванията. Приемам посочената в него самооценка за приносите на дисертацията относно постигнатите научни и приложни резултати и приноси.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията, в които са публикувани

По проблемите на дисертационния труд докторантът има седем самостоятелни научни публикации. Те се отнасят до въпроси, имащи

отношение към темите в изследването. И седемте публикации са в авторитетни научни сборници и периодични издания. Освен това докторантът е участвала в тринадесет конференции, в които също така е изнесла доклади по теми, свързани с изследването.

6. Мнения, препоръки и бележки

Изследването е композиционно цялостно изградено в логична последователност на поставените въпроси. Общата ми оценка е категорично положителна.

Имам конкретни въпроси и препоръки, които според мен биха допринесли за изследването:

- ✓ По-задълбочено и обосновано да се изведат аргументите защо точно тези две конституции се изследват при наличието на още две в българската конституционна история. Отговорът на този въпрос в дисертацията е отбелязан с едно единствено изречение. Заглавието на дисертацията е „Ролята на емоциите в политиката: анализ на дебатите при приемането на Търновската конституция (1879г.) и Конституцията на Република България (1991г.)“, т.е. самото то не поставя рамка, свързана с понятието „конституционализъм“, поради което смятам, че е необходим по-обстояен и обоснован отговор.
- ✓ Неравномерно са разгледани двете конституции, като превес, като обем и анализ, е даден на Конституцията от 1991г., в това число това е направено и в двата апендикса.

7. Заключение

Основният извод, до който стигам, е, че дисертационният труд на Мария Попковачева-Терзиева отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника към него за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Като член на научното жури давам положителна оценка на дисертационния труд „Ролята на емоциите в политиката: анализ на дебатите при приемането на Търновската конституция (1879г.) и Конституцията на Република България (1991г.)“ и на това основание предлагам на научното жури да присъди на Мария Попковачева-Терзиева образователната и научна степен „доктор“

по професионално направление: 3.3. Политически науки; научна специалност: 05.11.02. Политология”.

дата

ПОДПИС:

проф. д-р Екатерина Михайлова